

S.Sayısı : 175

Tunceli Milletvekili Necmeddin Sahir Sılan'ın, İskân kanununun bazı maddelerinin kaldırılmasına, değiştirilmesine ve bu Kanuna yeniden bazı madde ve fıkralar ilâvesine dair olan 5098 sayılı Kanunun geçici ikinci maddesinin bir numaralı bendinin değiştirilmesine ve bu maddeye bazı hükümler eklenmesine dair kanun teklifi ve Geçici Komisyon raporu (2/112)

7. VI. 1948

Türkiye Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Bugün yürürlükte bulunan 2510 sayılı İskân Kanununun bazı maddelerini değiştiren ve 18 Haziran 1947 günü yayınlanan 5098 sayılı Kanun gereğince haklarındaki bütün hükümler kaldırılmak suretiyle batıdaki mürettep yerlerinde serbest duruma geçmiş olan vatandaşlar hakkındaki işlemler son kanunun geçici ikinci maddesinde belirtilmiştir.

Ancak, adı geçen vatandaşların kendi yurtlarında, kendi il'lerinde ve sonradan gönderildikleri mürettep yerlerde bıraktıkları gayrimenkullerin tâbi tutulacakları muameleler ve kendilerine bahşedilen bazı haklar bakımından muvakkat hükümleri ihtiva eden mevzuabahs geçici ikinci maddenin, bugüne kadar tatbikatta elde edilen sonuçlara göre, bu kanuna tâbi vatandaşların hakları bakımından olduğu kadar Hazinesin de hakları bakımından, noksanlık arzettiğine kanaat getirmiş bulunuyorum.

Bu sebeple, 5098 sayılı Kanunun geçici ikinci maddesinin bazı hükümlerini değiştirmek ve bazı hükümlerini de açıklamak maksadiyle bağlı kanun teklifimi, gerekçesiyle birlikte, sunuyorum. İvedilik ile gereğinin yerine getirilmesini saygılarımla dilerim.

Tunceli Milletvekili
Necmeddin Sahir Sılan

Gereke

1. — Kanun teklifinin birinci maddesi, 5098 sayılı Kanunun geçici ikinci maddesinin birinci bendinin değiştirilmesi maksadiyle hazırlanmış ve bu değişiklikler aşağıdaki şekilde tesbit olmuştur:

a) Bu bendde, geçici ikinci madde ile yasak bölge halkına tanınmış olan iskân hakkının iktisap edilebilmesi için tesbit ve kabul olunan bir yıllık müraعات müddeti, yine o tarihten itibaren, iki yıla çıkarılmıştır.

Çünkü 5098 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra bir kısım vatandaşlar Batıdaki mürettep yerlerinden Doğu İl'lerindeki eski yerlerine göç edebilmiş ise de, bir yandan kış mevsimine girilmiş olması, diğer yandan evvelce derpiş edilmeyen sebep ve zaruretlerin tekevvün etmesi hasebiyle, henüz göç etmemiş olan vatandaşlarımızın da yüzde elli derecesinde olduğu anlaşılmıştır.

Bu duruma göre, 1948 yılı içinde eski yerlerine dönmek isteyenler arasında mevzuabahs hükümlerden faydalanacak olan vatandaşların bulunduğuna hiç şüphe yoktur. Halbuki, 5098 sayılı Kanunun geçici ikinci maddesi mucibince iskân hakkını iktisap edebilmek üzere vatandaşların müraعاتları esas tutulmuş ise de bu gibiler, bu müraعاتları eski yerlerine dönecekleri zamana tabik etmekte ve bu, tesbit edilen bir yıllık müddet 18 Haziran 1948 günü sona ereceğine göre,

vatandaşların bu haklarını kullanmalarına maddeten inkân bırakılmamaktadır.

Bu itibarla, adı geçen vatandaşlarımızın bu haklarını kaybetmemelerini sağlamak üzere, bir yıl olarak konulmuş olan müddetin iki yıla çıkarılması âdilâne bir tedbir olarak mütalâa edilmiş ve mevzuuhâs geçici ikinci maddenin birinci bendindeki «bir yıl» kelimesi, «iki yıl» olarak yazılmıştır.

b) Geçen yıl kabul edilmiş olan 5098 sayılı Kanunun geçici birinci maddesindeki hükümlerle geçici ikinci maddesinin yedinci bendindeki hükümlere göre her türlü kayıtların kaldırılmış olmasından istifade etmek suretiyle bu vatandaşlardan bazıları mürettep yerlerinde iskân yoluyla almış oldukları yapı ve toprakları doğudaki yerlerine dönüşlerindeki yaşama zorluklarını kısmen olsun giderebilmek düşüncesiyle veya buldukları yerlerdeki teşvik ve tesirlerle olduğu kadar muhtelif sebeplerle başkalarına satmış bulunmaktadır.

Halbuki yasak bölge halkından olanlara bahsedilen iskân hakkını iktisap edebilmek için mevzuuhâs yapı ve toprakların geri verilmesi de şarttır.

Bu vaziyet katışında, türlü zaruret ve sebeplerle, bugün satmış oldukları yapı ve toprakları geri vermek inkânına malik olmayan ve esasen muhtağ durumda bulunan bu vatandaşların, bir yandan bahsedilen iskân haklarından faydalanabilmelerini sağlamak, diğer yandan Hazinesinin zararını da korumak maksadıyla bu gibilere verilecek yapı ve toprakların, diğerlerinden farklı olarak, borçlandırma suretiyle verilmesi daha uygun görülmüş ve bu esası temin için de 5098 sayılı Kanunun geçici ikinci maddesinin sonuna yeni bir fıkra eklenmiştir.

c) Esas itibariyle 2510 sayılı Kanunun taallük ettiği maddelerin kaldırılmasından önce sınırları hartalarla tesbit olunan ve Bakanlar Kurulu tarafından iskân ve ikamet edilmesi yasaklanmış bulunan Ağrı, Sason, Tunceli, Zeylân yasak bölgeleri 5098 sayılı Kanunun on ikinci maddesiyle de kabul ve teyit edilmiş bulunmaktadır.

Ancak, yasak bölgelerden bazılarınun civarında, ozaman, idari bakımlarla ve muhtelif sebeplerle, bir kısmı yerler boşaltılmış bölge olarak iskân ve ikamet yasağına tâbi tutulmuş ve buradaki vatandaşların evleri yıkılmış, topraklarına tasarruf inkânları bırakılmamıştır.

Böylece genel olarak, yasak bölge rejiminin tatbik edilmiş bulunduğu boşaltılmış bölgeler, bugün, ortadan kaldırılmış olduğundan evvelece bu bölgelerde yaşayan vatandaşların topraklarını diledikleri gibi tasarruf etmeleri mümkün olmakla beraber evlerinin yıkılması, yıkılmış olması yüzünden uğradıkları zararlar, bu gibiler için telâfi edilemeyecek kadar önemlidir.

Bu itibarla, sayıları pek mahdut bir miktarda sınırlanmış boşaltılmış bölgeler bakımını, mâruz kaldıkları zararları gözönünde bulundurmamak suretiyle, yasak bölgeler halkı gibi kanunun bahsettiği haklardan istifade etmeleri adalet esasları bakımından da uygun görülmüş ve bu esası temin edebilmek için 5098 sayılı Kanunun geçici ikinci maddesinin birinci bendine diğer bir fıkra eklenmiştir.

2. — Tasarruun ikinci maddesi, 5098 sayılı Kanunun geçici ikinci maddesindeki bir boşluğu doldurmak maksadıyla hazırlanmış ve eklenmesi derpiş edilen bentler aşağıdaki şekilde tesbit olunmuştur :

a) Bu maddenin birinci bendine göre, batıdaki mürettep yerlerinde kalan ve kalmak isteyen vatandaşların, 5098 sayılı Kanunun geçici birinci ve ikinci maddelerindeki hükümlerle haklarında evvelece uygulanmış olan bütün kayıtların kaldırılmış olması bakımından, tamamiyle serbest bir duruma geçtikleri hakkındaki telâkki ve mütalâa, tatbikatta zararlı bir mahiyet almış ve Devlet, bu gibilerden yardımını kesmiştir.

Bu vaziyet, umumî prensiplere aykırı olduğu kadar, evvelece memleket menfaatleri bakımından yurtları değiştirilmiş olan ve bu yüzden maddi ve mânevi şekillerle çeşitli zararlara mâruz bırakılmış bulunan bir kısım vatandaşların mağduriyetini mücip olmakta ve bugün buldukları mürettep yerlerde kalmak hususundaki istekleri baltalanmaktadır.

İşte bu sebeplerdir ki, bu maddenin birinci bendi, müktesep haklara hâlel gelmeyeceğini tasrih etmek suretiyle, yukarıda işaret edilen mülâhazayı önlemeye yardım edeceği düşüncesiyle hazır-

lanmış ve bu gibilerin iskânları kabul ve ikmal edildiği takdirde evvelce verilmiş olan yapılarla toprakların ve kanundaki diğer takyidi hükümlerin, muhacirlere ve benzerlerine uygulandığı gibi, bu gibilere de tatbik edileceğinin, tesbit olunduğu şekilde, açıklanmasına lüzumu görülmüş tür.

b) Bu maddenin ikinci bendinde, eski yurtlarına dönmüş olanlardan, karşılaştıkları zorluklar ve diğer sebeplerle, yeniden Batıdaki mürettep yerlerine dönmek isteyenlerin parasız olarak gönderilebilmelerini sağlamak esası derpiş olunmuştur.

Bilindiği gibi, 5098 sayılı Kanunun kabulü üzerine, yıllardanberi Batıda buldukları mürettep yerlerden çıkamamak, ayrılamamak zorunda kalmış olan bu vatandaşların bir kısmı hürriyete ve serbest hayata kavuşmalarının yarattığı sebeplerle ve yurtlarına kavuşmak gibi samimi isteklerle olduğu kadar türlü sebeplerle, kafiilerhalinde, eski yurtlarına dönmüş bulunmaktadır.

Ancak, Batıda buldukları zamanlarda görenek ve düşünce ve yaşama, hayatlarını kazanma itibariyle daha uyanık bir duruma geçmiş ve tekâmül eylemiş olan bu vatandaşlardan bir kısmının Doğudaki yurtlarında barınmayacakları kanaati uyanmış ve bu daha ziyade tahsil çağlarındaki çocukların direnmeleri itibariyle birçok aileleri müşkül vaziyete sürüklemiş ve buna inzimam eden diğer sebeplerle birlikte çeşitli yoksulluk ve zorluklar bazı vatandaşlarda yeniden Batıdaki mürettep yerlerine dönmek arzusunu yaratmış, uyandırmıştır.

Bu sebeplerle, bugün, batıdaki mürettep yerlerine kendiliğinden dönenler olmakla beraber bu gibilerin çoğu maddi imkânsızlık yüzünden bu maksatlarına nail olamamış ve bu vatandaşların yurtlarına dönmelerine diğer bir âmil olarak derpiş edildiği şekilde müstahsil bir duruma geçmek imkânları da sağlanamamıştır.

Şu vaziyet karşısında, bir yandan vatandaş, diğer yandan Hükümet bakımlarıyla terveci çok yerinde olan böyle bir arzusunun tahakkukuna imkân veren bu madde ile, geri döneceklerle, Batıdaki mürettep yerlerinde kalan vatandaşlar gibi iskân haklarını sağlayıcı, teyit edici bir hükmün konulması, tatbikatta, ilgilileri ve vazifelileri tereddüde düşürmemesi bakımından da gerekli görülmüş ve ikinci bent de buna göre hazırlanmıştır.

Geçici Komisyonunun raporu

T. B. M. M.

Geçici Komisyon

Esas No. 2/112

Karar No. 2

18 . VI . 1948

Yüksek Başkanlığa

Komisyonumuza havale buyurulan; Tunceli Milletvekili Necmeddin Sahir Silan arkadaşımızın; (İskân Kanununun bazı maddelerinin kaldırılmasına, değiştirilmesine ve buna yeniden bazı madde ve fıkralar eklenmesine dair (5098) sayılı Kanunun geçici 3 ncu maddesinin (1) numaralı bendinin değiştirilmesine ve bu maddeye bazı hükümler eklenmesine dair) olan kanun teklifi tasarısı beş komisyondan gelen üyelerin iştiraki ve İskân Genel Müdür Vekili ile Millî Emlâk Genel Müdürü ve bizzat kanunu teklif eden arkadaşımızın huzuriyle müzakere edildi:

Bu konuda yetkili adı geçen daire mensup-

ları ile Necmeddin Sahir Silan arkadaşımızın tarafından verilen malûmat ve yapılan açıklamalar dinlendikten sonra teklif edilen kanunun esas olarak kabulüne ve fakat aşağıda arz ve izah olunan gerekçe ve zaruretlere binaen bazı fıkralarının değiştirilmesine ve kanundan maksut olan âcil faydanın alınabilmesi ve vukuu melhuz bazı iltibasların önlenmesi için ufak bazı fıkraların da eklenmesine karar verildi:

Komisyonumuzca verilen işbu karar ve sonuca ait düşünce ve gerekçeleri sırasıyle arz ediyoruz:

Necmeddin Sahir Silan arkadaşımızın bu

kanun tasarıısından çıkarttığımız mâna ve dolayısıyla bu konuda sūratle yapılması istenen hususlar; beş kısım üzerinde toplanmakta ve özet olarak bu kanunla :

1. — Yasak bölge halkından olupta; 5088 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden naşi serbestliğe kavuşan ve yerlerine dönen vatandaşlardan muhtaç olanlar kendi illerinde veyahut civar illerde yerleştirilmelerini istemeleri hakkı bu kanunla tanınmıştır.

Yalnız, bu hakka sahip olabilmek için bu vatandaşın bir sene içinde yerine dönmüş olması şarttır.

Sayın arkadaşımızın bu müddetin bir sene daha uzatılmasını yani (5098) sayılı Kanunun muvakkat 2 nci fıkrasının birinci bendindeki (bir yıl içinde) kaydının (iki yıl içinde) şeklinde değiştirilmesi.

2 - Evvelece Garbe nakledilmiş olan bu vatandaşlardan muhtaç olanlar, nakloldukları yerlerde kendilerine hükümetçe 2510 sayılı Kanun gereğince verilmiş olan Gayrimenkullerin yine aynı kanunun 39 ncu maddesi gereğince iadesi şart olduğuna göre bu şarta riayet etmiyen yani Garpteki gayrimenkullerini elden muhtelif vesile ve suretlerle çıkartmış olan ve bu suretle iskân hakkı sâkit olan vatandaşlara bir atıfet olarak ve iskân mevzuatı dâhilinde ve bölgeleştirilme suretiyle Gayrimenkul verilmesi.

3 - Yasak bölge dışında ve bu bölgelere mücavir yerlerden hükümetçe boşaltılmış mahaller halkından olup da Garbe nakledilen ve 2510 sayılı Kanun hükümlerine tâbi olarak iskân edilen vatandaşlarımızın da tıpkı yerlerine dönen yasak bölge halkı için olduğu gibi bunlar için de bir iskân hakkı tanınması,

4 - İster yasak bölge halkından olsun ve isterse buna civar boşaltılmış yerler halkından bulunsun, Garpta kalmak isteyenlerin 5098 sayılı Kanunla kaldırılmış olan iskân haklarının, tanınması ve arzuları veçhile Garpte nakledildikleri yerlerde yerleşmelerinin kolaylaştırılması,

5 - Aynı kanunun icabı olarak Şarkta asıl yerlerine nakledilmiş ve oralarda barınmak imkânını bulmamış, perişan kalmış vatandaşların arzuları veçhile tekrar eski Garpteki ikametgâhlarına son defa olarak nakilleri.

İstenilmekte ve bu esasları temin maksadiyle iki maddede kanun tasarıısı teklif edilmiştir.

Komisyonumuz bu konuları birer birer inceleyerek :

Birinci kısımda; bahis konusu olan bir yıllık müddetin teklif edilen şekilde iki yıl olarak kabulünü, bugüne kadar bütün gayretlere rağmen bu yurttaşlarımızın Şarka kendi yurtlarına nakillerine imkân bulunamaması ve gidenlerin de henüz yerleştirilememiş olmaları gözönüne alınarak iki yıla çıkarılmasını uygun görmüş.

İkinci kısımda; bahis konusu olan ve her iki bölge halkına şâmil olan ve bölgeleştirilme suretiyle gayrimenkul verilmesi keyfiyeti; Garpte iskân edildikleri mahallerdeki gayrimenkulleri yok pahasına satarak yurtlarına dönmek sevdasiyle cidden mutazarrır olan, ellerinde avuçlarında birşey kalmamış bulunan bu yurttaşlara kendi yurtlarında iskânlarını sağlamak ve biran önce müstahsil duruma girmelerini ve yaralarının kolaylıkla sarabilmelerini temin bakımından uygun bulunmuş;

Üçüncü kısım da; bahis konusu olan yasak bölge dışındaki mücavir yerler halkından muhtaç olanların tıpkı yasak bölge halkı gibi kendi illeri veya civar illerde iskânları keyfiyetini, bu bölge ve yerler halkının da yasak bölge halkı kadar mutazarrır oldukları ve birçoğlarının ev ve bahçeleri de tamamen yıkıldığı ve ellerinden çıktığı öğrenilmiş olduğundan bunlardan hakikaten muhtaç bulunan, düşmüş olanların yasak bölge halkı gibi iskânları muvafıkı madelet olarak mütalâa edilmiş.

Dördüncü kısımda bahis konusu olan keyfiyet Garpta eski nakledildikleri yerlerde hâlâ kalmış ve henüz Şarktaki yerlerine nakledilmemiş olanlardan Garpta arzularıyla kalmak isteyen ve bugüne kadar iskân edilmemiş ve son 5098 sayılı Kanunla da artık iskân hakları reddedilmiş olan her iki bölge halkının buralarda kalıp yerleşmelerinin kolaylaştırılması da, bu yurttaşların hal ve istikballeri ve biran önce medeni hayata kavuşmaları bakımından çok yerinde görülmüş;

Beşinci kısımda bahis konusu olan Garpta kendi yerlerine nakledilmiş vatandaşlardan yukarıda arzedilmiş önemli sebeplerle yerleşmemiş ve yerleşmeleri kendilerince de mümkün görülmemiş yurttaşların iskân hakları devam etmek ve son defa olarak Garpta iskân edilmek üzere Hükümetçe parasız Garptaki eski yerlerine nak-

ledilmeleri dördüncü kısımda arz ve izah olunan sebeplerden ötürü muvafıkî mütalâa edilmiştir.

Buna göre yeni şekil ve tadillerle tanzim edilen kanun tasarısının eklice sunulduğunu üstün saygılarımızla arz ederiz.

İskân Kanunu Geçici Komisyon Başkanı
Sivas
M. Ş. Beledü

Sözcü

Bursa

Dr. T. Simer

Balıkesir

O. N. Bircu

Kastamonu

Dr. P. Ecevit

Rize

Dr. S. A. Dilemre

Kâtip

Konya

M. Ş. Altan

Diyarbakır

Ş. Uluğ

Ordu

Dr. Z. M. Sezer

Samsun

Ö. Karataş

TUNCELİ MİLLETVEKİLİ NECMEDDİN SAHİR SILAN'IN TEKLİFİ

İskân Kanununun bazı maddelerinin kaldırılmasına, değiştirilmesine ve bu kanuna yeniden bazı madde ve fıkralar eklenmesine dair 5098 sayılı Kanunun geçici ikinci maddesinin bir numaralı bendinin değiştirilmesine ve bu maddeye bazı hükümler eklenmesine dair Kanun teklifi

MADDE 1. — 5098 sayılı Kanunun geçici ikinci maddesinin bir numaralı bendi aşağıda gösterildiği şekilde değiştirilmiştir:

Yasak bölge olarak tesbit edilmiş yerler halından olup da 5098 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren iki yıl içinde iskânını isteyenlerden muhtaç olanlar eski illerinde veya bu illere civar illerde yerleştirilebilir.

Bu takdirde, bunlara, mürettep yerlerinde evvelce verilmiş olan yapı ve topraklar 2510 sayılı İskân Kanununun 39 neu maddesi hükmüne göre geri alınır.

Bu gayrimenkulleri satmış olanlara eski yerleri civarında verilecek yapı ve topraklar 39 neu maddenin ikinci bendi gereğince borçlandırılır.

Kanunen yasak bölge olarak tesbit edilen yerler civarında olan ve evvelce idareten boşaltılmış bölge halinde kabul ve iskân ve ikamet yasak edilen yerler halından 5098 sayılı Kanun ile serbest duruma girmiş olanlar da yukardaki hüküm ve şartlar dairesinde iskân edilebilir.

MADDE 2. — 5098 sayılı Kanunun geçici ikinci maddesine aşağıdaki bentler eklenmiştir:

1. — 5098 sayılı Kanun ile serbest duruma girmiş olanlardan mürettep yerlerinde kalanla-

GEÇİCİ KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

İskân Kanununun bazı maddelerinin kaldırılmasına, değiştirilmesine ve bu kanuna yeniden bazı madde ve fıkralar eklenmesine dair 5098 sayılı Kanunun geçici 2 nci maddesinin 1 numaralı bendinin değiştirilmesine ve bu maddeye bazı hükümler eklenmesine dair kanun teklifi

MADDE 1. — 5098 sayılı Kanunun geçici ikinci maddesinin 1 numaralı bendi aşağıda gösterilen şekilde değiştirilmiştir:

Yasak bölge olarak tesbit edilmiş yerler halından olup da 5098 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren iki yıl içinde iskânını isteyenlerden muhtaç olanlar, eski illerinde veya bu illere civar illerde yerleştirilebilirler.

Bu takdirde, bunlara mürettep yerlerinde evvelce verilmiş olan yapı ve topraklar 2510 sayılı İskân Kanununun 39 neu maddesi hükmüne göre geri alınır.

Bu gayrimenkulleri satmış olanlara eski yerleri civarında verilecek yapı ve topraklar İskân Dairesinin borçlandırma usul ve kaidelerine göre borçlandırılır.

Kanunen yasak bölge olarak tesbit edilen yerler civarında olan ve evvelce idareten boşaltılmış bölge halinde kabul ve iskân ve ikamet yasak edilmiş yerler halından 5098 sayılı Kanun ile serbest duruma girmiş olanlar da yukardaki hüküm ve şartlar dairesinde iskân edilebilir.

MADDE 2. — 5098 sayılı Kanunun geçici ikinci maddesine aşağıdaki bentler eklenmiştir:

1. 5098 sayılı Kanun ile serbest duruma girmiş olanlardan mürettep yerlerinde kalanların

Teklif

Geçici K.

rum müktesep haklarına hâlel gelmez. Bu takdirde, İskân Kanunlarının bütün hükümleri bunlar hakkında da uygulanır.

2. — 5098 sayılı Kanun ile serbest duruma girmiş olan ve geçici ikinci maddenin altıncı bendindeki hükümlerden istifade suretiyle eski yurtlarına dönmüş bulunanlardan tekrar mürettep yerlerine gitmek isteyenler, bir defaya mahsus olmak üzere, 2510 sayılı Kanun hükümlerine göre parasız gönderilir.

Gerek bu suretle dönmüş olanların ve gerek kendi paralarıyla mürettep yerlerine avdet etmiş bulunanların yukarıdaki hükümler dairesinde iskânları ikmal edilir.

MADDE 3. — Bu kanun yayını tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

müktesep iskân haklarına hâlel gelmez bu takdirde İskân Kanunlarının bütün hükümleri bunlar hakkında da uygulanır.

2. 5098 sayılı Kanun ile serbest duruma girmiş olan ve geçici ikinci maddenin altıncı bendinin hükümlerinden istifade suretiyle eski yurtlarına dönmüş bulunanlardan tekrar mürettep yerlerine gitmek isteyenler son defaya mahsus olmak üzere 2510 sayılı Kanun hükümlerine göre parasız gönderilir. Gerek bu suretle dönmüş olanların ve gerek kendi paralarıyla Garbte mürettep yerlerine avdet etmiş bulunanların yukarıdaki hükümler dairesinde iskânları ikmal edilir.

Ancak mürettep yerlerinde bu suretle son olarak iskân hakkı verilmiş olan yasak ve mücavir boşaltılmış bölge halkına bundan başka hiçbir yerde iskân hakkı tanınmaz.

MADDE 3. — Bu kanun yayını tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.